

Netknipsels #47 week 40/2003

de Biotheek

Biotheek Netknipsels #47 week 40 | 03 oktober 2003

Het is leuk om als nieuwssprokkelaar veel te zien bewegen in het biolandschap. Al heeft alles zijn belang, er zijn heden zaken merkbaar die meer fundamenteel zullen ingrijpen in de toekomst. Wat vandaag door de meesten nog als normaal beschouwd wordt zal dat over tien jaar niet meer zijn. Zowel in de politiek als bij de producent en de consument merken we de wil om de normen te verleggen. Vandaag de dag komt dit er beslist nog te weinig concreet uit, maar de basis voor morgen wordt wel al gelegd.

Hartelijke groet,
Dirk Verdickt, eindredactie.

In dit nummer:

NATIONAAL

Alternatieve landbouw boeit bisschop Vangheluwe

Wat is er gebeurd met Renaat Devreese (41), de MKZ-geitenboer uit Klemskerke

Week van de Fair Trade: 6 tot 11 oktober 2003 (samenvatting)

Colloquium: Lokaal verweven Landbouw, uitdaging voor samenleving en beleid.

Landbouw zoekt Milieu, Milieu zoekt landbouw NME en landbouw

Wordt bio een utopie? (samenvatting)

Overheid wil EU-regels om GGO-vrije zones te kunnen afbakenen

Biologische fokkerij : nieuwe eisen?

Reeds zeven duurzame visserijen gecertificeerd door het MSC

Bioline primeurt met diepgevroren biopizza's (samenvatting)

INTERNATIONAAL

Europa - Vitaminen in voeding van herkauwers in de biologische houderij

Europa - Biologische landbouw en rurale sociologie

Europa - Onderzoeksproject: Biolandbouw in EU en Oostblok

Nl - Heffing op vlees maakt landbouw duurzaam

Nl - Biologisch loopt moeizaam

Nl - Stimuleren van omschakeling naar EKO weinig zinvol' (ingekort)

Nl - Unilever schenkt prijzengeld aan initiatieven op het gebied van duurzame landbouw

Nl - Energiezuinige én diervriendelijke varkensstal

Nl - Steeds minder chemische bestrijdingsmiddelen in glastuinbouw

Frankrijk - Statistieken Biologische landbouw in 2002

Denemarken - Groei biomarkt door campagnes

Italië - Onderzoek kritisch jegens controleorganismen

Italië - Tweederde van alle scholen serveren maaltijden met deel biovoedsel Amerikanen willen extra betalen voor biologische of 'BST-vrije' melk

NATIONAAL

Alternatieve landbouw boeit bisschop Vangheluwe

GIJVERINKHOVE - Bisschop Vangheluwe bezocht woensdag het decanaat Veurne-Westhoek. (...) Het zwaartepunt van het bezoek lag op de hoeve Het Warandehof van het echtpaar Louwagie in Gijverinkhove. Daar lichtten drie landbouwers uit het alternatieve circuit hun activiteiten toe. Paul Louwagie is lid van de organisatie Westhoek Hoeveproducten, die zelfgeteelde producten rechtstreeks aan de man brengt. Jean-Pierre Mouton wijdde de bisschop in in de geheimen van zijn biolandbouwbedrijf Het Zilverleen in Alveringem. Guido Lammerant van De Torrele in Wulpen tenslotte vertelde over het wel en wee van het hoeve- en plattelandstoerisme. Vangheluwe prees hen voor het enthousiasme waarmee ze hun beroep een nieuwe richting uitsturen en zo nieuwe waardering wekken bij het publiek. (...) (MMA)

(Bron: het Nieuwsblad, 25 september 2003)

Wat is er gebeurd met Renaat Devreese (41), de MKZ-geitenboer uit Klemskerke

Landbouwers zijn niet zelden de kop van Jut, maar in maart 2001 was de solidariteit met Renaat Devreese overweldigend. De bioboer uit Klemskerke had de maand voordien twaalf geiten gekocht in Wales; enkele weken later brak in Groot-Brittannië een verwoestende epidemie van mond- en klauwzeer uit.

Hoewel Devreese de Welshe dieren meteen in quarantaine had gezet en hoewel de incubatietijd voor het virus al verstreken was, besliste de toenmalige federale minister van Landbouw, Jaak Gabriëls (VLD), dat de ongeveer tweehonderd tachtig geiten van de bioboerderij 't Reigershof preventief geruimd moesten worden. „Zijn levenswerk is kapotgemaakt”, zei Lieve Devreese, de zus van Renaat, toen.

(...)

„Ik word nog altijd kwaad als ik eraan denk”, zegt Renaat Devreese tweeëneenhalf jaar later. „Mijn boosheid is absoluut niet gekoeld, en ik begrijp nog altijd niet hoe dit mogelijk is. Tijd heelt, je moet vooruit.

Zeggen ze. Maar het is niet omdat we opnieuw geiten melken, dat we van de klap hersteld zijn.” (...) Een halfjaar lang is het doodstil geweest op het domein.

„We konden pas eind 2001 opnieuw enkele geiten kopen. We moesten melk van andere boeren kopen om kaas te kunnen blijven maken. Nadien is het heel langzaam gegaan. De productie van onze geiten lag veel lager, waardoor we nog een hele tijd extra melk moesten inslaan. En nog altijd zitten we maar aan zestig procent van de productie, vergeleken met vóór de plaag. Noemt u dat hersteld? We moeten wel evenveel investeren en we trekken net zoveel tijd uit voor verzorging als toen.”

Maar Devreese is niet bij de pakken blijven zitten: ook een van zijn broers is dieren beginnen te kweken, en samen hebben ze zich nog meer toegespitst op de productie van geitenkaas. Ze hebben zelfs een gloednieuwe kaasmakerij uit de grond gestampt.

Twee maanden na de dood van de dieren werden er benefietacties en een steunfonds op poten gezet om Renaat en Katrien Devreese uit het slop te helpen. „We hebben ons er echt aan opgetrokken, maar het was tegelijkheel moeilijk om mee om te gaan. Wij zijn geen drukte gewoon. En plots komt er zoiets groots op je af, we werden overrompeld en meegezogen in het moment. Er zijn heel wat andere boeren van wie de dieren nutteloos de dood zijn in gejaagd, en naar hen heeft niemand omgekeken. Dat moet voor hen heel hard geweest zijn, terwijl wij ongewild in het middelpunt van de belangstelling stonden. Maar de gewone mensen, de niet-boeren, waren wakker geschud, en dankzij die alliantie van consumenten en landbouwers hebben we iets kunnen bereiken. Daar zijn we heel blij om.”

Renaat en Katrien Devreese mogen best trots zijn op de verwezenlijkingen

die ze met het ingezamelde geld hebben doorgedrukt. „Aanvankelijk wisten we niet goed wat we ermee aan moesten, maar dan hebben we een steunfonds voor eerlijke landbouw in het leven geroepen. Zo hebben we het CLE, het Centrum voor Landbouweconomie, een studie laten maken over het non-vaccinatiebeleid. De hele argumentatie voor het niet-vaccineren werd daarin onderuit gehaald. Samen met getroffen boeren uit Nederland en Groot-Brittannië hebben we, met dat rapport in de hand, anderhalf jaar actie gevoerd. En met effect: als er nu mond- en klauwzeer uitbreekt, dan moet de staat de dieren vaccineren en kunnen ze blijven leven. Ik ben ontzettend blij dat dit er doorgekomen is.

Nu financiert het steunfonds een juridische studie over de opruiming van de vleesstapels, waar aan het licht is gekomen dat de boeren bijna geen rechten hebben. Ook daar zitten we nu te porren."

(...)

Af en toe heeft Renaat Devreese nog contact met Luc Bloemen, de man van wie het geitje het hele land vertederde _ en mobiliseerde. „Dat was natuurlijk het beeld dat onze zaak samenvatte, en daar ben ik hem dankbaar voor."

door Mario Danneels

(Bron: Standaard Magazine, 13 september 2003)

Week van de Fair Trade: 6 tot 11 oktober 2003 (samenvatting)

Onder het motto 'Winkelt u al Fair Trade?' maken Fair Trade Organisatie, Max Havelaar, Maya Trading, Oxfam Magasins du Monde en Oxfam Wereldwinkels, duidelijk dat Fair Trade artikelen niet langer producten zijn louter voor goedmenende idealisten. Het zijn kwalitatieve producten die passen in een tijdsgeest. Fair Trade is niet zomaar een productlijn, maar een nieuwe manier van shoppen. De omzet van Fair Trade is in België tussen 1996 en 2002 bijna verdubbeld. Wereldwijd groeide de handelsomzet van Fair Trade producten met 22% in 2002. Fair Trade is gewoon een kwestie van doen geworden!

De Week van de Fair Trade vindt dit jaar plaats van 6 tot 11 oktober en gaat gepaard met allerlei activiteiten.

Meer informatie op www.koopfairtrade.be/

(Bron: [Probila Newsflash 18](#), 29 september 2003)

Colloquium: Lokaal verweven Landbouw, uitdaging voor samenleving en beleid. Op vrijdag 17 oktober

Eén dag na wereldvoedseldag organiseren Wervel, Vredeseilanden, Fian, Oxfamsolidariteit en Stedula een colloquium rond lokaal verweven landbouw.

Hier vind je het programma met de sprekers en de debatten:

http://www.wervel.be/coll_debatprogram.jpg

Vooraf inschrijven is noodzakelijk: praktische info

<http://www.wervel.be/colluitnodiging.jpg>

(Bron: www.wervel.be, oktober 2003)

Landbouw zoekt Milieu, Milieu zoekt landbouw NME en landbouw

De laatste jaren is de dialoog tussen landbouwers en natuurbeschermers complexer geworden. Economische druk en de verdergaande afname van de open ruimte zijn enkele redenen voor de

verwijdering tussen twee sectoren, die nochtans veel gemeenschappelijke belangen hebben. Niemand is met deze polarisatie gebaat.

Heel wat landbouwers spanden zich de laatste jaren in voor een natuur- en milieuvriendelijkere landbouw. Om die inspanningen te tonen en inzicht in de landbouwproblematiek te brengen organiseren de landbouw- en leefmilieudiensten van de Vlaamse Gemeenschap op vrijdag 24 oktober de studiedag 'Landbouw en milieu, duurzaam op weg?..

Informatie en inschrijving vóór 8 oktober via www.milieueducatie.be

(Bron: NME-zine nr.4 , oktober 2003)

Wordt bio een utopie? (samenvatting)

Biologische landbouw stelt zich op tegen het gevaar van besmetting door GGO's

Twaalf voedingswaren, vier genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) en een polemie. De recente ontdekking van uiterst kleine sporen GGO's in producten die biologisch gecertificeerd waren heeft ingeslagen als een bom in de gesloten middens van de milieuvriendelijke agrovoeding. En of! Het is inderdaad zo dat het bericht de voornaamste betrokken partijen niet echt verwonderd heeft, maar een cruciale vraag stelt zich nu aan de bio acteurs, aan de producenten van transgenen en vooral aan de overheid: zal de vervuiling van de enen het werk van de anderen niet volledig vernietigen?

(Bron: [Probila Newsflash 18](#), 29 september 2003)

Overheid wil EU-regels om GGO-vrije zones te kunnen afbakenen

EU worstelt met integratie GGO's in landbouw

BRUSSEL (tijd) - België wil zones kunnen afbakenen waar geen genetisch gewijzigde organismen (GGO's) geteeld mogen worden. De federale minister van Landbouw, Sabine Laruelle (MR), vroeg gisteren Europese regels om dergelijke zones af te bakenen. De Europese Unie worstelt intussen hopeloos met de toekomstige integratie van GGO's in de Europese landbouw.

(...)

De discussie in de EU verloopt erg moeilijk, temeer omdat de Europese Commissie geen geharmoniseerde EU-regels wil voorstellen. Volgens het EU-commissielid voor Landbouw, Franz Fischler, verschilt de landbouw in de verschillende lidstaten te veel en moeten de landen zelf de maatregelen nemen die het best aan de plaatselijke situatie aangepast zijn. Fischler beperkte zich tot het publiceren van vrijblijvende richtsnoeren.

Verschiede ministers van Landbouw vinden dat niet kunnen. Ook de Belgische minister van Landbouw, Sabine Laruelle, wil EU-regels. Zij vroeg gisteren tijdens een debat dat de Commissie regels zou uitvaardigen voor het afbakenen van GGO-vrije zones. Volgens Laruelle is de afbakening van GGO-vrije zones een middel om besmetting met GGO's te voorkomen.

Maar of de Commissie bereid is zo'n regels op te stellen, valt te betwijfelen. Want een eerste poging een dergelijke zone af te bakenen in Oostenrijk, stootte op een verbod van de Commissie.

Ook de Vlaamse minister van Landbouw, Ludo Sannen (Agalev), pleitte gisteren in een persbericht voor een 'GGO-vrij Vlaanderen'. Sannen wil niet dat genetisch gemanipuleerd zaaizaad de Vlaamse landbouw de genadeslag toebrengt. Hij wil verder onderzoek vooraleer GGO's worden toegelaten.

Drempel

Laruelle wil ook Europese regels om te bepalen wie aansprakelijk is wanneer een conventioneel of biologisch landbouwveld besmet wordt met GGO's. Laruelle pleitte voorts voor het vastleggen van een 'zo laag mogelijke drempel' voor GGO's in zaaigoed voor de traditionele en biologische landbouw. De laagst mogelijke drempel is een GGO-aanwezigheid van 0,1 procent, de detectiedrempel voor genetische gemanipuleerde producten.

Volgens Laruelle mogen ook biologische landbouwproducten tot 0,9 procent GGO's bevatten, dezelfde tolerantiedrempel als voor de conventionele landbouw. Volgens Laruelle kan die drempel niet lager liggen voor de biolandbouw. Want een aanwezigheid van 0,9 procent GGO's als gevolg van een accidentele besmetting is technisch onvermijdbaar.

(Bron: De Financieel-Economische Tijd, 30 september 2003)

Biologische fokkerij : nieuwe eisen?

De gangbare fokkerij maakt steeds meer gebruik van technieken zoals embryotransplantatie, superovulatie, In de biologische dierhouderij heeft men een aantal regels die dergelijke technieken onmogelijk maken. Zo mag men wel nog KI toepassen, maar geen embryotransplantatie, laat staat superovulatie. De reden hiervoor is dat men een natuurlijke voortplanting wil nastreven en hierbij zeker geen systematisch gebruik van o.a. hormonen toelaat.

Maar er is meer dan dat. Het houden van dieren in de biologische landbouw veronderstelt ook dat men in harmonie probeert te produceren met de omgeving, dat er gewerkt wordt aan het dierenwelzijn in de betekenis dat het dier zijn soortspecifiek gedrag kan beleven, dat het dier kan gevoederd worden met enkel producten die gewonnen worden op het bedrijf of in de regio rond de plek waar de dieren opgroeien.

Het Louis Bolk Instituut in Nederland heeft in samenspraak met de biologische telers en enkele andere belangengroepen hierover een studie gemaakt voor de sectoren runderen, varkens en kippen.

Het volledige rapport van deze studie is te lezen onder de titel : 'Visie op fokkerij voor de biologische landbouw' en te raadplegen op de website van het Louis Bolk Instituut :

www.louisbolk.nl/downloads/Lv49.pdf.

Uit de studie en de vele gesprekken die gevoerd zijn met de biologische telers, blijkt dat de meest ideale vorm van fokkerij zou zijn : een fokkerij met natuurlijke dekking en regio- of bedrijfsgerichte selectie.

Spijtig genoeg ziet men dit niet onmiddellijk realiseerbaar door gebrek aan kennis bij de meeste veehouders en door gebrek aan sociaal-economische mogelijkheden.

(...)

Er zal in de eerste plaats een opleiding moeten komen van de biologische veehouders met het oog op het toepassen van bv familieteelt.

(...)

Fokkerij systemen gericht op de biologische productie is een, maar welk doel willen we hiermee bereiken? Dit lijkt mij dan toch wel een heel pertinente vraag die naar mijn gevoel te weinig is benadrukt in deze studie.

We willen dieren hebben die zich op natuurlijke wijze kunnen gaan voortplanten. Ik zie hier niet direct een probleem voor de rundveesector of voor de varkenssector, maar voor de kippensector zie ik wel degelijk problemen. Willen we hier terug naar de moederkloek die met haar 10 kuikentjes rustig kan rondkuieren in de weide van waaruit wij dan de stallen kunnen bevolken met legkippen? Er staat wel degelijk in de norm dat de stallen bevolkt kunnen worden met tot 3000 legkippen. Hiervoor zouden we minsten 600 kippen moeten laten broeden, hopen op de helft hennetjes. Dat dit mogelijk is voor een bedrijf dat enkele tientallen of enkele honderden kippen wil houden, ok, maar toch niet voor de grotere bedrijven die met stallen zitten van 3000 legkippen. Of is hier iets mis met de huidige normen die in de Europese regelgeving staan?

Volgens de studie is het ook niet meer zo belangrijk voor de dierlijke sector om naar genetische diversiteit te streven, maar eerder naar de mogelijkheid om een ras te vinden dat geschikt is om in deze voorwaarden te produceren. Eén goed ras is voldoende, meerdere is natuurlijk wel meegenomen. Dit is wat de studie aangeeft

Als er vandaag werk gemaakt wordt van een biologische fokkerij, dan verwacht de studie dat er binnen 5 à 10 jaar effectief resultaat kan geboekt worden.

Persoonlijk zie ik dat niet zo vlug gaan daar er nog heel wat werk te doen is in het opstellen van de fokkerijdoelstellingen. Pas als deze gekend zijn kan er ook in deze richting gewerkt worden. Veel werk dus aan de winkel om deze doelstellingen te formuleren en vooral te formuleren vanuit deze biologische productie en niet in eerste instantie vanuit een maximalisatie van de productie.

De studie heeft hier geen werk van gemaakt en laat dit over aan een hopelijk snel komende andere studie.

Als besluit misschien toch wel deze bedenking : Veel telers hebben geen kaas geheten van fokkerij en zijn enkel gericht op productie. Voor hen zal er veel leergeld te betalen zijn om te komen tot het gestelde doel : zelf fokken en dan ook nog produceren.

Een belangrijke randvoorwaarde is nog dat de huidige omvang van de biologische productie te gering is om de fokkerijorganisaties te motiveren om ook voor de biologische productie materiaal ter beschikking te stellen. Een opschaling van de biologische sector zal hier zeker een positieve evolutie mogelijk maken.

Ignace Deroo, Bioconsulent Boerenbond

(Bron: Boer&Tuinder, 12 september 2003)

Reeds zeven duurzame visserijen gecertificeerd door het MSC

In het midden van de jaren 90, op een moment waarop duurzame visserijen niet mogelijk leken, kwamen Unilever, een van de grootste visfirma's ter wereld, en het WWF samen en vormden ze de "Marine Stewardship Council (MSC)".

De MSC stelt regels op voor duurzame visserijen en accrediteert controleorganismen. Tot op heden heeft het zeven visserijen gecertificeerd. Nu in de biowereld de vraag toeneemt naar een debat rond certificatie voor wilde visserijen, is het interessant om eens naar de werking te gaan zien van dit MSC.

(Bron: The Organic Standard, knipsel uit: [Probila Newsflash 18](#), 29 september 2003)

Bioline primeurt met diepgevroren biopizza's (samenvatting)

Bioline, een van de belangrijkste bioverwerkers in België, heeft een heel nieuwe serie

diepgevroren biopizza's ontwikkeld. Volgens Bioline is het hierbij de eerste keer dat zowel smaak, gezondheid als gemak gecombineerd worden zonder toegevingen van enige kant.

(Bron: [Probila Newsflash 18](#), 29 september 2003)

INTERNATIONAAL

Europa - Vitaminen in voeding van herkauwers in de biologische houderij

De Europese verordening 2092/91 verbiedt het toevoegen van synthetische vitaminen aan krachtvoerders voor rundvee. Het verbod heeft met name betrekking op de vitaminen A, D en E. Andere vitaminen worden in het algemeen niet toegevoegd aan krachtvoer omdat ze door het dier zelf gesynthetiseerd kunnen worden. Gebrek aan vitaminen heeft gevolgen voor de diergezondheid en het welzijn van de dieren.

In deze studie zijn vanuit diverse literatuurbronnen gegevens omtrent vitaminebehoeften van verschillende categorieën melkvee bijeengebracht en zijn naast literatuurgegevens over gehalten in voedermiddelen, ook vitaminen gehalten in silages bepaald.

De veevoedertabellen in de verschillende landen alsmede de diverse onderzoekresultaten geven aan, dat de aangenomen of waargenomen behoeftenormen sterk variëren en dat behoeftenormen soms al jarenlang onveranderd gehanteerd worden.

Bij vitamine A hanteren de Engelsen de laagste norm (voor een koe met 20 kg melk 16250 IU vitamine A per dier per dag) en bedragen behoeftenormen in tabellen uit andere landen tot 71500 IU per dier per dag voor diezelfde categorie koeien. De in Nederland gehanteerde norm ligt daar met 54000 IU tussenin.

Voor vitamine D zijn er vergelijkbare verschillen; Nederland zit hier met 6500 IU vitamine D per dier per dag het laagst, terwijl in Zweden voor dezelfde koeien 22000 IU vitamine D per dier per dag wordt aangehouden. Voor vitamine E heeft Nederland geen behoeftenorm, de variatie in de literatuur gaat van 270 - 1700 IU vitamine E per dier per dag voor koeien die 20 kg melk per dag geven.

De kennis over gehalten aan vitaminen van voedermiddelen is beperkt. Analysemethoden zijn niet erg betrouwbaar en onderzoek van met name de vetoplosbare vitaminen A, D en E is duur. Tijdens de oogst, conservering en bewaring van vooral ruwvoerders kunnen grote verliezen aan vitaminen optreden.

Vitamine A komt in plantaardig materiaal nauwelijks voor, natuurlijke bronnen zijn o.a. visleverolie. Rundvee kan uit β -caroteen wel vitamine A synthetiseren. Verse jonge ruwvoerders bevatten veel β -caroteen, granen daarentegen nauwelijks. Vitamine D zit vooral in zongedroogde oudere ruwvoerders (hooi, voordroogsilage). Vitamine D kan ook onder invloed van zonlicht in de huid gevormd worden, zelfs in de winter.

Vitamine E zit veel in plantaardige oliën en in mindere mate in vers ruwvoer. De gemiddelde gehalten aan vitaminen in de door ons onderzochte voordroogsilages waren voor vitamine A (β -caroteen) en vitamine E redelijk in overeenstemming met waarden in de literatuur, die voor vitamine D in het geheel niet.

Weidend melkvee kan hoogstwaarschijnlijk de behoefte aan de vitaminen A, D en E dekken uit het aanbod van vers ruwvoer. In de stalperiode is dat niet altijd het geval.

Rantsoenberekeningen met gemiddelde behoeftenormen voor de diverse categorieën melkvee en met gemiddelde gehalten in ruwvoerders (voordroogsilage, maïssilage, grasbrok en GPS)

laten zien dat vitamine A altijd voldoende aanwezig is. Ook de vitamine E behoefte wordt ruim gedekt.

Vitamine D is volgens deze berekeningen steeds te weinig aanwezig, daarvan wordt de behoefte slechts voor ca. 50% gedekt. Uitgaande van hoge behoeftenormen of een halvering van de vitamine gehalten in ruwvoer (eind stalperiode) blijft er steeds ruim voldoende vitamine A. De vitamine E behoefte wordt dan niet meer volledig gedekt en de behoefte aan vitamine D wordt nog slechts voor ruim 20% gedekt. Als voordroogsilage in de rantsoenen vervangen wordt door hooi, komt er een berekend tekort aan vitamine A en wordt het tekort aan vitamine D minder groot.

Op grond van deze berekeningen zou de toevoeging van vitamine A, waarvan nu meestal 5000 - 6000 IU aan krachtvoer wordt toegevoegd, achterwege kunnen blijven in rantsoenen met voordroogsilage. In de vitamine D behoefte zal volgens deze gegevens alleen voorzien kunnen worden als er aanvullingen op het ruwvoerrantsoen mogelijk zijn. De dekking van de vitamine E behoefte hangt af van de omstandigheden; als de behoefte hoger is dan gemiddeld of het gehalte in het ruwvoer lager, dan wordt de behoefte niet meer gedekt. In verder onderzoek zal onder praktijkomstandigheden nagegaan moeten worden of dan inderdaad de behoeften van melkvee aan vitamine D en E niet gedekt worden en welke mogelijkheden er zijn om dit conform de uitgangspunten van de biologische melkveehouderij te kunnen oplossen.

Auteurs: G. Smolders, K. Kan (ID TNO Diervoeding)

www.pv.wageningen-ur.nl/

(Bron: NieuwsGrazer, 29 September 2003)

Europa - Biologische landbouw en rurale sociologie

Biologische landbouw was één van de grote onderwerpen op de 20ste Tweejaarlijkse Conferentie 2003 Werk, Vrije Tijd en Ontwikkeling Vandaag in Ruraal Europa van de Europese Vereniging voor Rurale Sociologie, die plaatsvond tussen 18 en 23 augustus in het Institute of Technology, Sligo, Ierland. "De bredere impact van de bio beweging op de landelijke bevolking" was één van de belangrijkste werkgroepen op de conferentie. Voordrachten werden er gegeven uit Wales, Ierland, Engeland, Denemarken, Oostenrijk, Italië, Frankrijk en Nederland. Bio voedsel kwam ook aan bod in vele voordrachten van de werkgroep over "Alternatieve voedselnetwerken in de ontwikkeling van het platteland". Samenvattingen van deze voordrachten zijn beschikbaar op de website van de conferentie. Hopelijk zal een samenvatting van de belangrijkste thema's van de werkgroep over bio landbouw ook beschikbaar zijn met een link naar alle voordrachten.

www.sligorural.org

(Bron: TS Organics , knipsel uit: [Probila Newsflash 18](#), 29 september 2003)

Europa - Onderzoeksproject: Biolandbouw in EU en Oostblok

Het nieuwe onderzoeksproject van de EU-CEE-OFP zal in het algemeen proberen te ontcijferen hoe men door een goed beleidsontwerp en innovatie de ontwikkeling van biologische landbouw kan onderhouden in de reeds bestaande EU-lidstaten, in Zwitserland en in de Centraal- en Oosteuropese landen. Tot de Centraal- en Oosteuropese landen worden gerekend: Bulgarije, Tjechië, Estonië, Hongarije, Litouwen, Letland, Polen, Roemenië, Slovenië en Slowakije. Het project zal echter meer in detail treden voor deze landen: Oostenrijk, Denemarken en Zwitserland omdat zij een uitgebreider beleid rond biologische landbouw voeren; Duitsland

omdat het de grootste biologische markt heeft van Europa, Het Verenigd Koninkrijk en Italië omdat zij in een dynamische staat van groei terecht zijn gekomen; Tjechië, Estonië, Hongarije, Polen en Slovenië omdat zij de eerstvolgende toetreders tot de EU zullen zijn.

(Bron: The Organic Standard, knipsel uit: [Probila Newsflash 18](#), 29 september 2003)

Nl - Heffing op vlees maakt landbouw duurzaam

Minister Veerman komt er niet onderuit de consument tijdelijk geld te vragen voor de omslag naar een duurzame landbouw. Met zijn loze roep om consumentenverantwoordelijkheid zit Veerman er behoorlijk naast.

(...)

Men wil naar duurzame landbouw maar de hoofdvraag is nog steeds hoe de boer zijn kosten zo laag mogelijk kan houden om de (internationale) concurrentie aan te kunnen en tegelijk een antwoord kan bieden aan de maatschappelijke vraag naar diervriendelijke en milieuverantwoorde productie.

Door te kiezen voor een duurzamer en diervriendelijker productiemethode (biologisch, scharrel, graseieren, milieukeur) kan men een betere prijs ontvangen. Maar die markt is bescheiden en de meeste veehouders kiezen nog voor kostprijsbeheersing.

Consumenten verklaren hun gewoonte om toch maar het goedkoopste vlees te kopen, met het argument dat een individuele aankoop toch geen verschil maakt. En dat het toch de overheid is die voor dierenwelzijn en milieu moet zorgen.

De Denkgroep Wijffels inzake de 'Toekomst van de veehouderij' concludeerde in 2001: „Als de burger een andere veehouderij wil, maar daar als consument geen consequenties aan verbindt is hervorming van de sector kansloos. Het is daarom van het grootste belang beide met elkaar in lijn te brengen.”

Dat kan door een mix van instrumenten, zo leert de ervaring. Ten eerste door voorlichting (van Postbus 51 tot etikettering), zoals de Consumentenbond wil, door lobby en campagnes, door sociale druk zoals de minister nu is begonnen. Maar die wegen lopen dood zonder een financiële prikkel, ons gedrag wordt nu eenmaal sterk bepaald door de portemonnee. Twee derde van de burgers zegt bereid te zijn meer te willen betalen voor voedsel dat milieu- en diervriendelijker is geproduceerd.

Minister Veerman waarschuwt nu voor de laatste keer: de consument moet ophouden hypocriet te zijn. Zoniet, dan komen er heffingen. Hij staat daarin overigens niet alleen. Zo publiceerden prominente CDA'ers begin dit jaar een Manifest Vitaal Platteland waarin werd gepleit voor aanvullende middelen voor vitalisering van het platteland. Als voedingsbron voor die middelen pleitten zij voor onder meer 'duurzaamheidsheffingen'.

Lastenverzwaring is natuurlijk geen populair thema, zeker in de huidige economische malaise. Daarom moeten prijsverhogingen heel goed worden beargumenteerd. Men zou kunnen zeggen: om de overgang naar een duurzame veehouderij te kunnen maken op een sociaal rechtvaardige wijze, is tijdelijk (bijvoorbeeld vijf jaar) geld nodig om te investeren in dier- en milieuvriendelijke huisvesting, in dierenuitloop en weidegang, enzovoorts. Maar ook in landschap en arbeidsomstandigheden. Die fondsen dienen tot uitdrukking te brengen dat de consument medeverantwoordelijk is voor de omslag.

Een argument is ook dat de nominale prijzen van vlees en eieren de afgelopen decennia niet of

nauwelijks zijn gestegen ondanks de inflatie. De lage vlees- en eierprijzen zijn het gevolg van schaalvergroting en het afwentelen van de problemen op het milieu en het welzijn van dieren. Het wordt tijd dit recht te trekken en de maatschappelijke/reële kosten in de prijzen van vlees en eieren te verrekenen.

Een tijdelijke duurzaamheidsbijdrage op vlees van 2,5 eurocent per ons levert meer dan 300 miljoen euro per jaar op, waarmee de investeringen van de sector in duurzame productiemethoden flink gestimuleerd wordt.

Een klassiek bezwaar tegen invoering van een heffing is 'dat het van Brussel niet mag'. Maar hoe langzaam ook, de gedachten in Brussel (maar ook bij de Oeso) staan niet stil. In Duitsland en het Verenigd Koninkrijk liggen kansen voor gezamenlijk optrekken. Bovendien, er komt een nieuw Nederlandse voorzitterschap van de EU aan (2004). Dat biedt gelegenheid om in het proces van harmonisering van fiscale wetgeving zaken te agenderen, zoals invoering van bovengenoemde duurzaamheidsbijdrage op dierlijke producten.

Met een mix van voorlichting, sociale druk én financiële medeverantwoordelijkheid van consumenten krijgen we in Nederland een veehouderij die we verdienen.
Natasja Oerlemans; Eric Hees;

(Bron: Trouw, 30 september 2003)

Nl - Biologisch loopt moeizaam

Het marktaandeel van biologische producten bedroeg in het eerste kwartaal van dit jaar 4%. Ten opzichte van de eerste drie maanden van 2002 is dat een stijging van 0,1%. Bij de vleesverkopen verkocht men 2,1% biologisch vlees: een stijging van 0,4%.

Volgens Platform Biologica moet de biologische landbouw er flink wat aan doen om de consument te behouden. Deze laten het afweten door de mindere economie. Ook moeten ketens zich tot het uiterste inspannen om de producten af te zetten. Grote winkelketens als Albert Heijn en Plus verkopen noodgedwongen biologisch varkensvlees als gangbaar. Hierdoor staan ze niet te springen om biologische producten in het assortiment op te nemen.

Ook de primaire sector treft enige blaam, want bedrijven doen er volgens Platform Biologica te lang over om om te schakelen. Deze maand komt de organisatie nog met groeicijfers over het tweede kwartaal voor de verkoop van biologische producten.

(Bron: boerderij.nl, 25 september 2003, knipsel uit: www.nvv.nl)

Nl - Stimuleren van omschakeling naar EKO weinig zinvol' (ingekort)

Het stimuleren van omschakeling naar biologische glasteelten heeft weinig zin, zolang enkele belangrijke teelttechnische problemen niet worden opgelost. Zodra de problemen zijn opgelost, zal het areaal vanzelf snel groeien.

Dit seizoen liep het areaal van biologische teelt onder glas terug tot ruim 50 hectare. Gezien het ontbreken van omschakelende telers zal het areaal ook volgend seizoen niet stijgen. Uitgaande van deze trend, lijkt het onmogelijk dat in 2010 zo'n 10 procent van de groenten onder glas biologisch geproduceerd worden.

Volgens Gert Kögeler van biologisch handelshuis Eosta zet ook het stimuleren van de binnenlandse markt, zoals nu gebeurt in de campagne 'biologisch - eigenlijk heel logisch' weinig

zoden aan de dijk. Ongeveer 90 procent van de Nederlandse biologische glasproducten wordt geëxporteerd, vooral naar Duitsland, Engeland en Scandinavië. Afzetbevordering in het buitenland zou volgens hem daarom veel beter werken dan in Nederland. Hij vindt het bovendien oneerlijk dat biologische telers niet kunnen profiteren van specifieke ondersteuning van de export.

Nederland heeft (nog) het voordeel van uitstekende logistiek en een voorsprong in kwaliteit. De biologische productie in Zuiden Oost-Europa neemt echter snel toe. Bovendien geven consumenten de voorkeur aan biologische producten uit de eigen regio.

(Bron: Weekblad Groenten en Fruit, knipsel uit: NieuwsGrazer, 28 September 2003)

Nl - Unilever schenkt prijzengeld aan initiatieven op het gebied van duurzame landbouw

Unilever heeft besloten het geldbedrag dat is verbonden aan de Royal Award for Food Innovation te verdubbelen tot € 40.000 en dit te besteden aan drie bestemmingen die duurzame landbouw bevorderen. Dat heeft Kees van der Waaij, directievoorzitter van Unilever Nederland, bekendgemaakt nadat hij 25 september de prijs in ontvangst had genomen.

Unilever gaat het geld aan de volgende projecten besteden:

- een studieopdracht naar duurzaamheidsaspecten van landbouw, uit te voeren door de Universiteit van Wageningen;
- de Stichting Duurteelt, die duurzame landbouw in Nederland bevordert door kennis kosteloos aan individuele boeren beschikbaar te stellen;
- de Stichting Blijdorp Thandiza, die kleinschalige projecten in Afrika ondersteunt en de publieke bewustwording voor de noodzaak tot instandhouding van de natuur en haar leefgemeenschappen bevordert.

(Bron: AgriHolland, knipsel uit: NieuwsGrazer, 28 september 2003)

Nl - Energiezuinige én diervriendelijke varkensstal

Op 10 oktober a.s. is er een open dag bij het Praktijkcentrum in Raalte. Bezoekers zijn 's middags van harte welkom om te komen kijken wat het Praktijkcentrum betekent op het gebied van onderzoek en kennisoverdracht voor de varkenshouderij in Nederland. Eén van de aandachtsvelden van het centrum is energiebesparing en duurzame energie op het varkensbedrijf. Het Praktijkcentrum laat onder meer een bijzonder project zien, waarbij een varkensstal wordt verwarmd met behulp van zonnewarmte. Het systeem kan ook het strobed van drachtige zeugen koelen. Duurzaam én diervriendelijk dus.

Koele plek

Het 'Energy' Dak benut zonnewarmte voor verwarming. Het dak, dat bestaat uit zwarte geïsoleerde dakplaten waar water doorheen stroomt, neemt veel warmte op. Het water wordt al snel 10 tot 15°C warmer. De warmte kan via de warmtepomp de stal verwarmen. Als er niet voldoende warmtevraag is, wordt de warmte tijdelijk opgeslagen in de bodem. Een belangrijk ander onderdeel van het project is de zogenaamde 'strobedkoeling'. Onder meer in de afdeling voor 68 drachtige zeugen is de dichte vloer voorzien van slangen in het beton. Dit vloerdeel is bedekt met een dikke laag stro. Door in de zomer koel water door de vloer te pompen, wordt het strobed gekoeld. De warmte die vrijkomt, kan gebruikt worden om via de warmtepomp

andere delen van de stal te verwarmen of kan opgeslagen worden in de bodem. De dieren hebben ook direct voordeel van de koeling: een groter comfort van een koelere ligplek en daardoor een kleinere kans op hittestress.

Warmte in de grond

Als de warmte opgeslagen wordt in de bodem (in de zomer), kan die bij veel warmtevraag (in de winter) weer opgepompt worden. In de grond zijn slangen aangebracht waar een vloeistof doorheen gepompt wordt; dit wordt een bodemcollector genoemd. De vloeistof draagt in de zomerperiode overtollige warmte over aan de bodem en neemt vervolgens in de winterperiode warmte op uit de bodem; daarmee wordt zomerwarmte benut voor verwarming in de winter. Op jaarbasis is de energie die in de bodem gestopt wordt evenveel als eruit gehaald wordt. In Raalte zijn twee verticale 'slangen' in de bodem aangebracht, tot op een diepte van circa 120 meter. Met de gegevens die bijgehouden worden wordt de komende maanden bekeken hoeveel er bespaard wordt op aardgas en kan een economische evaluatie gemaakt worden, inclusief een vertaling naar de varkenshouderij in Nederland.

Over het Praktijkcentrum

De proefbedrijven van de Animal Sciences Group van Wageningen UR zijn onderzoeksaccommodatie en kennisleverancier en worden Praktijkcentra genoemd. Naast de Waiboerhoeve in Lelystad zijn er vijf praktijkcentra voor melkvee, twee voor varkens en één voor pluimvee, nertsen en konijnen. Het Praktijkcentrum Raalte is begonnen als het Varkensproefbedrijf voor Noord- en Oost Nederland. In de zeventiger jaren was het onderzoek vooral gericht op fokkerij, voeding en vruchtbaarheid. In de tachtiger jaren, die gekenmerkt werden door een verdergaande intensivering van de varkenshouderij in Nederland, heeft het Praktijkcentrum Raalte voorop gelopen met ontwikkelingen op het gebied van huisvesting en hokinrichting. In de negentiger jaren heeft het onderzoek zich meer toegespitst op huisvesting en milieugerelateerde aspecten.

Dit project is mede mogelijk gemaakt door Energiebureau Overijssel en door ondersteuning van het programma Duurzame Energie in Nederland, dat door Novem wordt uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Economische Zaken.

(Bron: Nieuwsgrazer, 2 oktober 2003)

Nl - Steeds minder chemische bestrijdingsmiddelen in glastuinbouw

Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de glastuinbouw is de laatste jaren sterk afgenomen. De milieubelasting door die middelen is met maar liefst 75 tot 85% gedaald ten opzichte van 1998. Dat zegt de land- en tuinbouworganisatie LTO Nederland, na een onderzoek. De opvallende afname van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen komt voor een deel doordat de overheid een aantal middelen heeft verboden. Verder gaan tuinders tegenwoordig veel efficiënter om met bestrijdingsmiddelen, en gebruiken ze ook steeds meer biologische plaagbestrijders. Geert Pinxterhuis van LTO Nederland

(Bron: LTO Nederland 30 september 2003, knipsel uit: Nieuwsgrazer)

Frankrijk - Statistieken Biologische landbouw in 2002

The latest report from the "Observatoire de l'agriculture biologique" shows that 2002 saw an increase of 9% in the number of organic farms and 23% of organically managed area. In total 11,288 operations farm organically in France. Areas under organic management reached 517,965

hectares in 2002, against 420,000 in 2001 (+23%) according to an official statement by the Agence Bio. The rise is primarily due to growth in proteinaceous crop culture (+75%), and cereals and animal feed crops (+25%). Drôme remains the top organic region expressed as a percentage of useful agricultural area with 7.8%, that is to say nearly 500 organic operations and 17,800 ha. In 2002 three regions passed the level of 1,000 organic producers: Rhone-Alps, the Loire and the Midi-Pyrenees.

(Bron: TS Organics , knipsel uit: [Probila Newsflash 18](#), 29 september 2003)

Denemarken - Groei biomarkt door campagnes

In Denemarken is tijdens de eerste zes maanden van 2003 de verkoop van biologisch vlees, fruit en groenten in belangrijke mate gestegen. De hele biomarkt steeg met maar liefst 4% over de 6 maanden. Dit is het gevolg van campagnes gevoerd door de kleinhandel.

New statistics show that in the last six months Danish consumers have purchased more organic food products than ever before. This is a consequence of campaigns and the retail trade's efforts. In the first six months of 2003, the sale of especially organic meat, fruit and vegetables have risen significantly. New figures from GfK – a market research agency – show that the total market share has gone up from 5.4% in the first six months of 2002 to 5.6%. This is equivalent to an increase of about 4% in just six months.

The figures include both retail sale and direct sales such as doorstep schemes, which Danish consumers have shown an increasing interest. But also the retail trade has made an extra effort, which is reflected in the improved sales figures. Irma is one of the retail chains that made an extra effort all through the spring. A whole new display design was created intended for organic fruit and vegetables; the new display boxes resulted in a far better exposure.

There is no doubt that good product exposure is essential to sales development. Ever since we introduced the new display boxes the total turnover has risen by over 30%. Especially sales of the smaller items have improved, because the consumers have become more aware of their existence, says Hans Christian Ipland, Irma's purchasing manager.

Since we launched the new extra low-fat jersey milk a month ago, our total turnover of milk has increased significantly. The product seems to meet a demand and it shows how important it is to develop new products constantly, if we want to expand the organic market, says Hans Christian Ipland.

In the near future Organic Denmark will be developing new projects, eg new campaigns for dairy products, meat and fruit and vegetables.

www.organic-denmark.com

(Bron: TS Organics , knipsel uit: [Probila Newsflash 18](#), 29 september 2003)

Italië - Onderzoek kritisch jegens controleorganismen

In Italië testte de consumentenvereniging Altroconsumo 90 stalen van biogroenten uit supermarkten en natuurwinkels. In zes gevallen, alle bij aardappelen, ontdekte men residues van pesticiden gebruikt tegen het ontscheuten (Aclorprofam). De hoeveelheid residues waren onder het minimum aanvaardbare level voor conventionele aardappelen, maar konden niet door de beugel voor biogroenten.

De onafhankelijke consumentenvereniging stond hierdoor nogal kritisch tegenover de manier van controleren van de groenten en stuurde daarop een vragenlijst naar elk van de vijftien private Italiaanse controleorganismen om zo een idee te krijgen van hoe het controleren er in het

echt aan toe gaat. Resultaat: "Het systeem dat de controles regelt, is volgens de antwoorden in de vragenlijst, niet onfeilbaar. Elke firma moet minstens een maal per jaar bezocht worden door een controleorganisme en dit vaak vooraf aangekondigd. In twee op de drie firma's wordt er dan ook maar één bezoek afgelegd.

Productonderzoeken zijn niet verplicht, en daardoor gebeurt het te vaak dat men de producten zal nagaan via documentatie in plaats van ze te testen in een laboratorium.

Altroconsumo dringt er bij het Ministerie van Landbouw op aan om nieuwe controlestandaards voor bioproductie te maken met tevens meer aandacht voor productanalyse en minder aandacht voor de controle van de administratie.

(Bron: TS Organics , knipsel uit: [Probila Newsflash 18](#), 29 september 2003)

Italië - Tweederde van alle scholen serveren maaltijden met deel biovoedsel

Een Coldiretti-onderzoek bracht aan het licht dat tweederde van de schoolkantines in Italië wat biologisch voedsel serveren alhoewel het slechts op 3% van alle gevallen mogelijk is een volledig biologische maaltijd te krijgen. Opmerkelijk is dat in steden met 10.000 tot 100.000 inwoners zowat 80% van de scholen biomaaltijden serveren terwijl dit percentage in steden met minder dan 10.000 inwoners of met juist meer dan 100.000 inwoners daalt tot 60%.

(Bron: TS Organics , knipsel uit: [Probila Newsflash 18](#), 29 september 2003)

Amerikanen willen extra betalen voor biologische of 'BST-vrije' melk

Amerikaanse consumenten zijn bereid om meer te betalen voor melk als deze gegarandeerd vrij is van kunstmatige groeihormonen, pesticide-residuën of vrij van genetische gemodificeerde organismen is geproduceerd. Dat wijst een onderzoek van de University of Wisconsin-Madison uit.

De wetenschappers Jeremy Foltz en Tirtha Dhar onderzochten de aankoop van melk in 12 verschillende stedelijke gebieden. Ze vonden dat de consumenten bereid zijn om € 0,35 meer voor een liter melk te betalen wanneer het label vermeldt dat de melk zonder het groeihormoon somatropine (rBST) is geproduceerd. Voor biologische melk zou de consument zelfs € 0,70 per liter extra over hebben.

De onderzoekers stelden tevens vast dat de prijs van gangbare melk licht is gedaald als gevolg van de introductie van de speciaal gelabelde melksoorten.

(Bron: [Just-Food.com](#), 26 september 2003, knipsel uit: AgriHolland)

Colofon

De Biotheek Netknipsels worden uitgegeven door Bioforum Vlaanderen in het kader van het Biotheekproject. De Biotheek is hét informatie- en documentatiecentrum voor de biologische landbouw en voeding, te bereiken via www.biotheek.be of 078/151 152.

Deze knipselkrant verschijnt wekelijks met actuele informatie over de nationale en internationale biosector. De berichten worden zonder tekstwijziging (hooguit ingekort) geknipt en geplakt, met vermelding van hun bron. Samenstelling: Petra Tas en Dirk Verdickt. Abonnementenadministratie: Dirk Verdickt. Momenteel wordt de knipselkrant verzonden naar ruim 800 relaties voornamelijk binnen de sector en de overheid.

Aan- of afmelden kan via de website: surf naar www.bioforum.be en klik op 'Nieuwsbrief' in de horizontale menubalk. Oude nummers kunnen steeds opgevraagd worden bij biotheek@bioforum.be